

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Asiaticae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Libris Quatuor Comprehensa: Vbi praeter res gestas à Patribus Societatis Iesv in conversione Sinarum, Cocincinae, & Tunchini Regnorum nihil omittitur eorum, quae possunt liberali placere Lectorum curiositati

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1670

125. Imprudens & damnosa quorundam peditio.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10757

tam sapientes, & nobiles viros, à Deorum quibus assuerant, aulicos
 veneratione integrè sibi assereret; ac si licuisset Sambasio moras illic
 diutius trahere, quàm in diem trigèsimum quintum; procliuibus stu-
 diis Hoaiuga in Christum ferebatur. Triginta dumtaxat cœlesti lauacro
 abluat, Mandarinòs tres, Literatos septem, & viginti; feminas octo-
 ginta, ex vulgo totidem, & se Nanchinum illico recepit vbi Doctoris
 Thomæ ardentibus literis inuitabatur Ciamscium, dierum quinque iti-
 nere. Vrbis est perelegans duarum ambitu leucarum, monti saxoso im-
 posita, sed non ita nudo, quin viriditate Pinerorum, natiuus Saxorum
 varietur candor, grata prospicientium voluptate: duo ad radices emer-
 gunt lacus in maris littore, vterque falsus; alter pisce, diues alter sale.
 Ciuitas omnis, vnum Deorum sacrarium, Bonziòrum cœnobii infame
 quinquaginta; & Bonziarum sex, sub eorum videlicet magisterio
 castarum: erat illic nobis sacra ædes, & Christianorum cœtus à Sambia-
 sio restitutus, quem viginti diebus Siuzaiis decem (qui est infimus
 Literatorum gradus) aliisque plus centum auxit solenni baptismo ex-
 piatis. Christiani Prouinciæ Chiansi hoc anno, virtutis præcipuæ me-
 rito laudantur; eos magnis sudoribus ad eam sinxerat, & educarat
 Cattaneus, octogenario tunc vicinus, nisi consilio, & exemplo iuua-
 re non poterat; vicem eius supplebat Froes, operarius quidem in pau-
 cis strenuus, sed qui maiores viribus corporis versabat animos; quare
 agendo fortiter, & ferendo sub anni huius medium defecit, qui fuit
 ætatis quinquagesimus primus, Societatis tricesimus, decimus quat-
 tus laborum Sinensium. Huic fuit patria Portus lætus in Lusitania,
 librum edidit de ope præstanda moribundis, & peculiari cultu sacra-
 tissimis Christi vulneribus adhibendo. Parentatum est illi à Christia-
 nis Hancei dies septem, ducenti cadauer humandum ad quinque millia-
 ria extulere, procidentibus in genua ad eius egressum portarum custo-
 dibus ethnicis, & sanctum vocantibus. Huius & Iacobi Rhò obitu,
 concidere vna cogitationes detroyis hoc anno stationibus locandis in
 Sciantun, & Iunnan Prouinciis. Sed longè grauius Sinarum Ecclesiam
 affecere, damna Prouinciæ Fochiensis (quam Cincem dicunt Lusitani)
 Patrum exilia, Christianorum offensio, conuersiones interclusa, omnia
 narratu tristia, sed causis ortuque tristiora, & libentiùs tacenda nisi
 integritati historiæ deberentur, & possent posteris documento esse.
 Florebat admirabiliter numero, pietate, couersionibus, Christianitas
 Fochiensis, ductu Iulij Alenij Brixienfis, cui eius fundatio cognomen-
 tum Apostoli fecit. Ædes sacræ in ea patebant septemdecim: Focci vr-
 be primaria, P. Manuel Diaz; Ciuencei Alenius, gaudebant se magis
 impares quotidie fieri occupationi ad Dei gloriam crescenti. Ergo huius
 quoque beati laboris ambitus, alios pupugit, est enim ferè vnus diei
 ab hac Prouincia in Fermosam velificatio, ex qua insula naues crebræ
 in Philippinas referebant de multitudine Sinarum tanta Christianismum
 expetente, vt iis nostri satisfacere non possent. Prodromus omnium,
 vadum

125.
 Imprudens
 & damnosa
 quorondam
 peditio.

vadum vnus præterat, sequuntur sex alij, & hos diuersæ aliorum vi-
ces. Futuri Alenius vates nimium verax quem dixi prodromum, &
per eum socios conuenit, monétque etiam atque etiam cauere à no-
minanda ex qua soluerent formosa, vt quæ Sinis esset maximè suspe-
cta; & si vellent saluti animarum fructuosum laborem nauare, id sine
strepitu, & dissimulata opera præstarent; fore alioqui vt regno no-
biscum pellerentur, & patra perderent, nedum vt nouis auerentur.
Ac promissis quidem se prodromus ab Alenio expedit; cæterum &
ipse, & socij excellentiorem nobis demonstraturi viam, præ illa quâ
incesseramus eatenus, appulsi statim in publicum ire, rituumque Sinen-
sium, Sacrorum iuxta, & ciuilium ignari, antiquissimos Sinarum
Reges, qui morum virtutibus paulò post diluuium elaterunt, pro
concione ad populum, promulgare damnatos æternis ignibus; dam-
natum iisdem & ipsum Consulium, communem Sinarum, & venera-
bilem Magistrum; damnandos Societatis Patres, qui Christianis ido-
latriam erga Confucium indulgerent, hoc est proclinationes illas so-
lo tenus, quas adorationis figebant nota, cum tamen sint merè ciui-
les è Sinis erga Reges, parentes, Magistros, benè meritos vsitatæ.
Hinc offensus Christianorum ingens; tumultus populi, Mandarinorum
indignatio, criminationibus iratis accensa. Noui denique præcones ad
tribunal producti, citatis velis Macaum remittuntur. Edicta postridiè
in legem Christianam, eiusque Ministros, & sectatores atrocita; P. Ma-
nuel Diaz religiosos illos, dies septem hospites domi habuerat, ægro-
tam ex iis vnum; omnes ad reditum pecunia, & Christiani potentis
iauerat comitatu qui militum insolentiam, quorum erant custodia
traditi, ab iis defenderet. At ecce dum isti abeunt, superveniunt alij;
quorum vnus ad exasperandos in rabiem animos Præfecti edictum, por-
tæ vrbis præfixum, refigere ausus est, fugaque se mox inde proripuit;
ob hoc & alia temerarij ardoris inconsultissima tentamenta, narratu
molesta, edictis quinquies iteratis proscripita est Christi lex, & nostri qui
eam latè diffuderant Alenius & Diaz exilio damnati, tam procul ab vlla
decreti venia, vt à Præfectis, cæterò qui amicis ne in conspectum qui-
dem admissi sint. Christianis eorum discessu frustra gementibus, &
complorantibus. Fuit itaque fructus gloriose huius expeditionis, vt
hæc Prouincia quotannis solita nongentos Christo dare; centum ægrè
hoc anno dederit. Multique post annis magno conatu sudatum sit, ad
restituendum quod tam facile alij prædideruntque perdiderant. Aedes
sacras omnes, præter vnam ethnici vsurparunt, quasdam in vsum ha-
bitationis; aliquas in locum apothecæ; nonnullas in stabulum: exagi-
tati ad hæc variè Christiani; tam enormi argento multati alij vt fue-
rit qui filios venderet, etsi sunt postea liberalitate fidelium redempti,
alij carcere macerati, quorum vsus in eo diem clausit, assimilatus fra-
tri suo. Litorato qui Hainan in vrbe pro Christo pariter necatus fuerat.

Mirro ingo adstrictos, fugatos patria, caesos publicè, bonis spoliatos, & passos quicquid in sceleratos solet, rebus vaticinium eius anni, clarè nimis certòque præstantibus, quo ingens aliqua Prouinciæ Fochiensis expectabatur vexatio. Hanc sibi ex eo Christiani venturam vaticinabantur, quod resossæ illic paulò ante, vetustæ icones seu monetæ crucem parte altera præferrent. Et rudetibus erutum duplex marmor, cruce quoque extanti eleganter incisum, videretur cruces portendere, surgebat crux altera ex glomo nubium, ex plantæ altera radice veluti crateri ad aspectum pulchro. Vtraque opus quantum intelligi poterat ante multa secula excusum, Vnius illarum inuenio cum incidisset in hebdomadam maiorem, translata est in templum ad venerationem crucifixi Christi, tunc præcipuè feruentem. Hæc de Fochiensis Ecclesiæ aduersis dicta sunt. Nam de ruina longè grauiori, qua religiosi duo, Pechini eadem attentantes, iamque se in aula inuiso habitu ostentantes, Sinensem Ecclesiam perdere ceperant vniuersam, idcirco scribere suis locis omisi, quod ei Patres tempori occurrissent. Dum autem alij Fochiensium decreto reportantur Macaum, & Formosam: nostris clam, & furtim redire, confirmare turbatos, deiectos erigere, nec enim de se spondere virtutem tot Neophytorum millia poterant ita heroicam, vt in eorum nemine titubaret. Alenius interim à Colao Cian, quindecim retrò annis eius Prouinciæ Præsidi sibi que peramico, commendatitias recepit ad Metropolis Præfectum, cum præclaro Christianismi encomio, & Alenij ipsius, quibus mitigatus, vexatione quam mouerat abstulit. Scripto præterea meditatè solidèque concepto, mensuris de rebus Taolium conuenit, quatuor urbium Rectorem, inter quas Metropolis, cuius Taolium Præfectum acri perstrinxit reprehensione, quòd eodem fasce pœnisque iisdem causam nostram damnasset, cum eorum causa qui se ex Formosa in Sinas intraserant. Lectissimum denique Mandarinorum Collegium, libello supplici Taolio insitit pro restitutione Patrum in integrum, vt quæ publicæ rei bono plurimum interesset, quo testimonio Patrum virtus, benivolentia in illos, & estimatio etiam ethnicorum, tam luculenter Taolio constitit vt rescriberet in hæc verba. [Patres eiusdem sunt Ordinis, atque instituti cum P. Matthæo Riccio, de Imperio Sinarum optimè merito Legem optimam docent, optimèque hortantur ad viuendum probè rectèque agendum. Cognoscat de his Præfectus Metropoli amplius, & de compertis me moneat.] Verum idem Præfecto Ciuicæ palinodiam imperauit, qua nouo decreto ediceret publicè, haudquam se lectis regno noxiis, & exterminandis, legem dominatoris cœli comprehendere voluisse quæ annuntiabatur à Patribus. Accessere his literæ quas ad Fochiensis Mandarinos à Prorege Nanchini, & Præfecto Alenius impetrauit, quibus petuagatura vbes, & pagos Prouinciæ edicta consistere; suspensa vbi sonuerant, eorum executione. Quamquam autem pro certò haberetur, nunquam nos eidem restituendos loco, & conditioni, qua deiecti eramus, quòd

quoddam Mandatini quatuor, summæ verum Præfecti, & essent nobis per-
inensi, & suam cernerent cum fama auctoritatem agi. Verum Deo
confusus Alenius sensim adrepere; diuersorium capere tertio ab vrbe
milliari, adiri à fidelibus frequenter, non sine pia lachrimarum grati-
tatione, occuparique illic duas hebdomadas iustaurandis, quibus diu
caruerant Sacramentis, nec propterea quicquam ab vrbis motum,
aut improbatum Mandatinis; quo silentio factus audentior, urbem sub-
bit; Christianis dumtaxat se prodit, & paucis quibusdam amicis po-
tentibus, duas iterum hebdomadas semper anceps, quid dies crastina
pareret. Tantum interea ponderis apud nouum Protegem, & summos
Magistratus intercessionibus habuere per Sambiasium exorata vt palam
prodituro, nihil iam secus quam vellet timeretur, cum ad eum visen-
di gratia iidem etiam venissent Magistratus. Quare anno voluentis se-
culi 39. Iulij quarto & decimo, recepta, & recomposita æde sacra
quam in Metropoli habebamus, publicè in ea diuinis perfunctus est,
creditusque exinde damnationis nota liber, quæ in eum, & legem
quam docebat, intorta fuerat.

Successorem paulò post accepit in Sinarum inspectione & Iaponum,
Octobris 15. Diaz cognomento senex ad discrimen Diaz Castroblandi;
& mensis proximi, duodecesimo viuere desit. Octogenarium, & va-
rijs fessum incommodis, Macaensis Collegij professi septem regendo
imparem censuerunt, apertisque, vt fieri debuit; Præpositi literis P.
Antonium Rubinum in officio Inspectoris subrogatum illi inuenerunt.
Qua ille vsus potestate Mechliniam, inde in Iaponiam profectus, vi-
tam illic pro Christo sanctissime posuit inter acerbissimos cruciatus.
Sed exauertorando Diaz emerito senex, & illis vltimi orientis regendis
Prouinciis optimè defuncto ea contingere, quæ nec iure probentur,
nec satis religiosè defendantur, fueruntque illi per mensem quo super-
stes vixit, patientiæ seges non vulgaris, adeò cum iis difficile est ani-
mo conuenire, à quibus iudicio dissides, & saluo vbique charitatis
officio, suum iuri, & æquo tribuere. Diuersas quidem Patrum senten-
tias Alexander Rhodius ex iis vnus, Romæ ad nonam congregationem
generalem optulit, quæ decreto quadragesimo statuit, quid in simili-
bus fieri oporteret, sed posteris, reque dudum peracta, nec valde
laudata. Gestæ de hoc anno intra Sinas, baptizatos cessent quinque
mille quadringentos & octoginta; iustam plurimum expectationem
euerit Tartarus, maiori quam prius exercitu Pechinum, & Sciantu-
num Prouincias populatus, & Sciantuni quidem Metropoli Zinan-
sa, aliisque vel vrbibus vel oppidis numero sexaginta captis, direptis,
eueris, cum se reciperet infinitate illa prædæ grauis, implexus, &
vinci facilis, ante ora S nensis exercitus, placidè, transit intactus
Rege Ducum suorum ignauiam vehementer at frustra indignante,
quam exilio in aliquos morte in alios vltus est, sed morte pecudum
quales sua dignos inertia fecerat. Trimestre anni præteriti; tantundem

226.
Visitator à
PP. officio
motus obse-
nect.